

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

สตูลเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีอาณาเขตทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกติดประเทศมาเลเซียทางด้านรัฐเปอร์ลิส มีคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากจังหวัดชายแดน ภาคใต้อีกสามจังหวัด ถึงแม้ว่าจะมีความเป็นมาทางชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียงกันก็ตาม

ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน และ ท่าทีที่ถูกกำหนดขึ้นจากนโยบายของประเทศไทยที่แตกต่างกัน สตูลในปัจจุบันแม้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่รัฐให้ความสำคัญในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพิเศษ แต่โดยเนื้อหาที่แท้จริง จะพบว่าประเทศไทยเองก็ตระหนักในความแตกต่างที่สตูลมีเมื่อ เปรียบเทียบกับอีกสามจังหวัดที่เหลือ

ความแตกต่างของสตูลไม่ว่าจะเป็นในแง่ของเหตุการณ์ความรุนแรงที่มียุทธการในเมืองหรือเอกลักษณ์ของสตูลที่แตกต่างจากสามจังหวัดคือ ชาวสตูลเป็นประชาชน เชื้อสายมาเลย์ที่นับถือศาสนาอิสลามพูดภาษาไทยในวันนี้ เป็นผลจากในอดีตที่ผ่านมาร่วมกันระหว่างไทยกับสตูล

ความสำเร็จของประเทศไทยในการกลมกลืนชาวสตูลเป็นผลมาจากการดำเนินการทางการศึกษาการเมืองการปกครองที่พิถีพิถันเป็นพิเศษ มีการอนุโลมผ่อนผันในมาตรการต่างๆในระยะแรกและมีการประเมินสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองตลอดมา

จุดเริ่มต้นที่แท้จริงของการรวมสตูลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยที่เริ่มต้นภายหลังจากทำสนธิสัญญาแบ่งดินแดนระหว่างรัฐบาลสยามและรัฐบาลอังกฤษ สตูลเป็นเมืองเดียวในมณฑลทวายบุรีที่ขึ้นกับรัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ โดยแบ่งการปกครองให้ไปขึ้นกับมณฑลภูเก็ตในสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์

จากนั้นรัฐไทยก็เร่งรีบพาสตูลเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย ที่มีการครอบงำของชาติพันธุ์ไทย การรีบเร่งปักปันเขตแดน การปรับรูปทางการเมือง การให้การศึกษารัฐไทย และการพยายามที่จะขยายอำนาจการปกครองออกไปโดยการส่งข้าราชการ จากกรุงเทพฯ เข้าไปช่วยราชการเจ้าเมืองเดิมที่มีอยู่ และเมื่อเจ้าเมืองสตูลครบกำหนดเกษียณอายุราชการก็จัดตั้งข้าราชการกระทรวงมหาดไทยคือ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ขึ้นเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตคือในกระบวนการผนวก สตูลให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยในช่วงนี้ ยังเป็นการผนวกที่ยังยอมรับว่าชาวสตูลเป็น "พวกแขก" ไม่ใช่ "ชาวไทยมุสลิม"

ช่วงต่อมาคือปี พ.ศ. 2475 เป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น หมายความว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้กุมอำนาจรัฐใหม่ และผลที่ตามมาคือการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง การปกครองและอุดมการณ์แห่งรัฐ ที่ปรากฏชัดว่ากลุ่มอำนาจใหม่พยายามส่งเสริมและทำให้รัฐไทยเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย สามารถ สังเกตได้จากนโยบายของรัฐบาลที่แสดงต่อรัฐสภาและจากจดหมายโต้ตอบของหน่วยงานของรัฐที่แม้จะตระหนักดีว่า สตูลเป็นจังหวัดที่ประชากรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ แต่ก็ ไม่ได้ให้การยอมรับสถานะทางชาติพันธุ์ดังกล่าวอย่างเป็นทางการในทางตรงกันข้าม พยายามที่จะแทรกความคิดวิธีปฏิบัติผ่านมาตรการทางนโยบาย และสัญลักษณ์ต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการเรียนภาษาไทยการบังคับใช้ภาษาไทยในหน่วยราชการ การใช้กลไกของคณะกรรมการสืบสร้างข้อได้เปรียบให้แก่ผู้ที่รู้ภาษาไทย เช่น กฎเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ อีกทั้งยังมีกิจกรรมทางสัญลักษณ์ที่สำคัญเพื่อสร้างความซื่อสัตย์ทางการเมืองต่อสัญลักษณ์ผู้นำแห่งรัฐไทย เช่น การให้นักเรียน ข้าราชการ ประชาชนเข้าร่วมพิธีถวายบังคมพระบรมรูปพระพุทธรูปเจ้าหลวงในวันที่ 23 ตุลาคม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าในระหว่างการณ์ยามสตูลใหม่เหล่านี้จะ ปราศจากอุปสรรคและการทบทวนนโยบาย เพราะจะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยน นโยบายเพื่อรักษาความเป็นหนึ่งของรัฐอยู่เสมอ การเดินทางมาเยี่ยมเยือนเมืองสตูล ของบุคคลระดับรายาญาติของเมืองเคดาห์และเบอร์ลิส อีกทั้งกงสุลอังกฤษประจำ สงขลาเยี่ยมชมความหวั่นไหวให้แก่รัฐ

ไทย จึงพบว่าในปีเดียวกันมีการเดินทางมาตรวจ 107 ราชการของข้าราชการระดับสูงของไทยที่จังหวัดสตูล นั่นคือ การเดินทางมาตรวจ ราชการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอธิบดีกรมราชทัณฑ์ กงสุลเยเนรอลของ ไทยประจำสิงคโปร์ และนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นคือพระยาพลพลพยุหเสนา ซึ่งได้เดินทางไปเชื่อมความสัมพันธ์ไมตรีกับรัฐมลายูถึงเมืองเคดาห์ด้วยเช่นกัน ติดตามมา ด้วยการกำหนดให้เกาะตะรุเตา ซึ่งเป็นเกาะที่ใช้ร่องน้ำร่วมกันกับเกาะลังกาวิของ รัฐมลายู เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างไทย-มลายู เป็นทัศนสถานกักกันนักโทษทาง การเมืองและนักโทษอุกฉกรรจ์ที่ต่อมากลายเป็นโรงสลัดบสันเรือสินค้าต่างประเทศ ที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่อังกฤษที่ปกครองมลายูเป็นอย่างยิ่ง เพื่อแสดงเป็นนัยถึงการอ้างสิทธิเหนือดินแดนและป้องกันการรุกล้ำชายแดนที่ได้ผล คืออังกฤษขอความร่วมมือมายังรัฐบาลไทยให้ช่วยไปปราบปรามร่วมกับอังกฤษ รัฐบาลไทยจึงประสบความสำเร็จ เป็นอย่างดีในการสร้างความเข้าใจต่อกันและทำ ให้ประเทศอังกฤษระงับความ ประสงค์ของตนต่อเกาะดังกล่าวเสีย

กล่าวโดยสรุปกระบวนการเปลี่ยนแปลงนิยามของสตูล เริ่มต้นอย่างแท้จริง เมื่อภายหลัง พ.ศ. 2452 ดังจะเห็นได้จาก

1. กรณีการปักปันพรมแดน ที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับอังกฤษ โดยกำหนด ให้สตูลเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย
2. กรณีการปลูกฝังภาษาไทยผ่านระบบการศึกษา โดยการจัดตั้งโรงเรียน ไทย-มลายู ซึ่งจะเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสตูลวิทยา ภายในเวลา เพียง 9 ปี โรงเรียนนี้จะจัดสอนภาษาไทยให้กับลูกหลานชาวสตูล ทำให้ชาวสตูลสามารถเข้าใจภาษาไทยในการสื่อสารได้ดีกว่ากลุ่มชาว มาเลย์มุสลิมอื่นๆ

แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่สูง มากนัก อาจเนื่องมาจากบุคคลที่รัฐคัดสรรส่งมาดำเนินงานนั้น เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจ ถึงลักษณะ เฉพาะของชาวมุสลิมในพื้นที่จึงมิได้พยายามเปลี่ยนแปลง เอกลักษณ์ที่เป็นแก่น ของชาวสตูลคือศาสนาอิสลาม แต่ได้พยายามแทรกเอกลักษณ์อื่นที่ รัฐไทยต้องการเข้าไปในวิถีชีวิตของชาวสตูลเพิ่มขึ้นแทน และก็ได้ประสบความสำเร็จ ในระดับหนึ่งก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475

โครงสร้างใหม่ที่เกิดขึ้นหลัง 2475 ทำให้การเข้าไปควบคุมดูแลสตูลกระทำ ไปด้วยมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากมีการจัดแบ่งโครงสร้างการบริหารงานของ รัฐใหม่ที่ทาหามี ลักษณะการรวมศูนย์อำนาจมากขึ้น สตูลก็เป็นส่วนหนึ่งซึ่งได้รับผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เนื่องจากแต่เดิมนั้นการปกครองสตูลในช่วงแรกก่อน พ.ศ.2475 จากระท้าวผ่านกรมการเมือง แล้วท้าวบันที่กรายงานให้มณฑลก่อนจึงจะนำส่ง เข้าส่วนกลางที่กรุงเทพฯซึ่งในลักษณะนี้ สตูลจะมีฐานะเป็นหน่วยย่อยในมณฑล แต่การ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานในปี พ.ศ.2475 ทำให้สตูลกลายเป็นหน่วยหนึ่ง ของการปกครองของส่วนกลางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน สตูลจะถูกรายงานโดยตรงไปยัง ส่วนกลาง จึงทาห้การดำเนินงานต่างๆเกี่ยวกับสตูลถูกเร่งรัด ทำให้เกิดได้อย่างรวดเร็ว ขึ้นและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เคยสร้างพื้นฐานเอาไว้เมื่อ พ.ศ.2452 ก็เริ่ม สัมฤทธิ์ผล รัฐบาลหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองอาศัยพื้นฐานดังกล่าวในการสร้าง ความเป็นหนึ่งต่อรัฐไทยต่อไปแต่เพิ่มความเข้มข้นในการรวมมากขึ้น สิ่งที่น่าสังเกตคือ เริ่มมีการพูดถึงคำว่า "ชาวไทยมุสลิม" สลับกันไปกับคำว่า "พวกแขก" มีการกล่าว ยกย่องใน ความสามารถด้านการใช้ภาษาไทยของประชาชนชาวสตูล และพอใจในความ รักดีของสตูลต่อรัฐ ไทย

นับจากนั้นมาอาจกล่าวได้ว่า สตูลได้เปลี่ยนสถานะจากการเป็นหน่วยย่อยใน กลุ่มชาติพันธุ์มา เลย์มุสลิมซึ่ง เคยเป็นรัฐกันเกราบระหว่างกลุ่มอำนาจของรัฐไทยกับมลายู และอังกฤษมาเป็น หน่วยหนึ่งทางการปกครองของรัฐไทย ซึ่งมีเขตแดนที่ยังยึดมั่นในศาสนาอิสลาม แต่สตูลก็มีประวัติศาสตร์ร่วมกับรัฐไทยทางด้านภาษา สิ่งเหล่านั้นจึงเป็น เอกลักษณ์ที่สตูลมีและทาห้สตูลแตกต่าง

กว่ากลุ่มมาเลย์มุสลิมอื่นๆ

กล่าวโดยสรุปคือการศึกษาที่พบว่าสตูลได้ถูกรัฐไทยนิยามตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ก่อนการวิจัย แต่เหตุการณ์ทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475-2480 ไม่ได้ทำให้สตูลพ้นจากความเป็น การเป็นพื้นที่กันชนระหว่างรัฐไทยกับรัฐมาเลย์สตูลยังถูกเข้าใจเป็นกันชนระหว่างรัฐไทยกับรัฐมาเลย์ อยู่เช่นเดิม ซึ่งงานส่วนนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเปิดกว้างให้กับคำอธิบายใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงในหลากหลายมุมมอง จึงควรที่ผู้สนใจจะได้ศึกษาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ถึงความสำคัญของการอ้างอิงถึงพื้นที่ดังกล่าวว่าเป็น "สามจังหวัดชายแดนภาคใต้" "สี่จังหวัด ชายแดนภาคใต้" และ "ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้" ว่ามีความหมายทางการเมืองอย่างไร ซึ่งจะยัง ประโยชน์ให้มีความเข้าใจพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย